

КОНОНОВА Ірина Володимирівна,
*професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, доцент*
ШЕВЧЕНКО Євгенія Миколаївна,
*здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ТИПОЛОГІЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Аналітичні процедури займають важливе місце в системі управління підприємством, та є дієвим інструментом для підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень. На ефективність прийняття управлінських рішень значно впливає невідповідність аналітичних процедур, які використовуються у процесі опрацювання облікової інформації потребам управління підприємством.

Джерелом виникнення поняття «аналітичні процедури» можна вважати зарубіжну практику аудиторської діяльності та безпосередньо міжнародні стандарти аудиту. Базове визначення поняття «аналітичні процедури» наведено у міжнародному стандарті аудиту 520 «Аналітичні процедури», в якому зазначено, що це аналіз важливих відносних показників і їх порівняння, разом із підсумковим дослідженням відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій інформації або мають відхилення від очікуваних величин [1].

В економічній літературі є багато досліджень щодо використання аналітичних процедур у діяльності підприємств, наприклад праці Н. Білецької, М. Дубініної, С. Калабухової, І. Норової, Л. Сук, К. Сурніної тощо. Згідно думки Д. Робертсона, який стверджував, що завдяки застосуванню аналітичних процедур вдалося виявити 27,1 % викривлень, є дуже важливим розуміння їх сутності, призначення та використання [2]. Особливої актуальності набуває питання типології аналітичних процедур при управлінні підприємством, яка може стати важливим інструментом, що забезпечує безперервну управлінську діяльність на підприємстві.

Для здійснення аналітичних процедур необхідною є інформація, сформована на основі управлінського та бухгалтерського обліку підприємства. Облікова інформація, що не згрупована, не оброблена і не систематизована в залежності від конкретних інформаційних потреб суб'єктів управління, не може повною мірою застосовуватися в управлінській практиці. Здійснення упорядкування інформаційних ресурсів дозволяє не тільки виявляти, систематизувати і обробляти найбільш цінну облікову інформацію, але й як наслідок проведення аналітичних процедур сформувати нову інформацію.

Так, наприклад, Н. Білецька розглядає аналітичні процедури в якості одного із видів аудиторських процедур оцінки ризиків та процедур по суті та зазначає, що поняття «аналітичні процедури» є ширшим, ніж фінансовий аналіз, оскільки аналітичні процедури включають ще багато інших видів аналізу [3].

Автори М.Дубініна, І.Норова аналітичні процедури трактують як засіб попередження помилок і викривлень у фінансовій звітності та вважають, що до аналітичних процедур крім порівняльного аналізу та загальноприйнятих в аналізі методів (метод ланцюгових підстановок, метод розрахунку індексів і коефіцієнтів, метод балансових зіставлень), слід віднести багатофакторні моделі діагностики банкрутства підприємств [4].

На думку М. Мельника, А. Шеремети, Т. Рогуленка, аналітичні процедури визначають як «аналіз й оцінку отриманої аудиторями інформації, дослідження важливих фінансово-економічних показників економічного суб'єкта, що перевіряється, з метою виявлення незвичайних та неправильно відображених в обліку фактів господарської діяльності, а також з'ясування причин таких помилок і викривлень» [5].

К. Сурніна в своїх працях представила результати узагальнення теоретичних засад щодо аналітичних процедур в аудиті, розробки науково обґрунтованої методології їх застосування при аудиті та внутрішньому господарському контролі та внутрішньому аудиті на підприємстві [6]. Вона запропонувала за видовими ознаками такі типи аналітичних процедур як аналітичні процедури етапу попереднього планування, етапу планування, етапу перевірки по суті та аналітичні процедури завершального етапу. При чому сам автор зазначає, що основні види аналітичних процедур, що виконуються на завершальному етапі аудиту, як правило, ті самі, що і на етапах попереднього планування аудиту та перевірки по суті.

В праці С. Калабухової, зазначено, що з метою своєчасного та ефективного аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності важливо ідентифікувати систему управління досліджуваного підприємства. Авторка виокремлює для здійснення діяльнісно-орієнтовного управління п'ять типів аналітичних процедур, не називаючи їх а лише нумеруючи з першого по п'ятий тип [7].

Н. Винниченко та А. Федяй запропоновано наступні типи аналітичних процедур: тенденційний аналіз, який передбачає аналіз змін на рахунку в часі. та стосується порівняння поточного балансу із залишком за попередній рік; аналіз коефіцієнта співвідношення як порівняння за часом або до еталону співвідношень між рахунками фінансової звітності та між рахунком та нефінансовими даними; тестування обґрунтованості передбачає розробку моделі для формування очікування на основі фінансових даних, нефінансових даних або обох [2].

Отже кожен автор має свою точку зору щодо сутності, типології та класифікації аналітичних процедур, тому існує потреба їх уточнення з урахуванням можливостей їх проведення та існуючого інформаційного забезпечення.

До аналітичних процедур, які застосовуються в управлінській діяльності, вчені найчастіше відносять прийоми економічного аналізу такі як методи вертикального, трендового та порівняльного аналізу; балансове узагальнення; факторний аналіз; регресійний аналіз, аналіз рядів динаміки. Аналітичні процедури в управлінні підприємством реалізуються за допомогою основних методів економічного аналізу [8]. В багатьох працях відзначається необхідність віднесення до аналітичних процедур розрахунків та оцінку відхилень відносних показників, які характеризують діяльність підприємства.

Складність застосування аналітичних процедур в управлінському аналізі визначається пошуком застосування аналітичних прийомів, які б дали змогу надати неупереджену характеристику дії суб'єктивних і об'єктивних чинників на діяльність підприємства, а також встановити функціональні взаємозв'язки.

Таким чином, враховуючи наявні погляди науковців та невирішені проблеми з досліджуваного питання, пропонуємо наступну типологію аналітичних процедур:

1. Аналітичні процедури ретроспективного діагностування, які передбачають аналіз інформації про діяльність підприємства ретроспективно, для пояснення змін в діяльності підприємства. В такому разі джерелами інформації виступають бухгалтерські документи, облікові реєстри, фінансова звітність звітного періоду за останні 5 років.

2. Аналітичні процедури перспективного орієнтування, які спрямовані на аналіз інформації щодо різних аспектів діяльності підприємства перспективно з метою окреслення можливих напрямків розвитку підприємства та здійснюються на основі результату прогнозування.

3. Аналітичні процедури стратегічного позиціонування, які зводяться до аналізу інформації для розуміння внутрішніх та зовнішніх чинників, визначення місця підприємства в конкурентному середовищі з метою розробки його стратегічної позиції, визначення шляхів подолання відхилень між реальним і цільовим результатом його функціонування. При цьому джерелами виступають результати аналізу середовища, ситуаційне моделювання тощо.

4. Аналітичні процедури активної стабілізації, які направлені на формування аналітичної інформації для оцінки фінансової безпеки підприємства, врахування всіх можливих ризиків та розробки заходів щодо нівелювання їх впливу на майбутні результати підприємства та досягнення цілей його зацікавлених сторін. Базою для їх проведення є результати комплексного аналізу ризиків у діяльності підприємства.

Використання розроблених типів аналітичних процедур в управлінській практиці дасть змогу отримати неупереджену інформацію про функціонування та розвиток підприємства, що дозволить вирішити питання щодо ефективності управлінської діяльності в цілому.

Список використаних джерел:

1. International standard on auditing 520 «Analytical procedures». URL: <http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/a026-2010-iaasb-handbook-isa-520.pdf>.
2. Винниченко Н. В. Аналітичні процедури для отримання аудиторських доказів. *Ефективна економіка*. № 12. 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/15.pdf.
3. Білецька Н. В. Роль аналітичних процедур в аудиті результатів основної діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 1. С. 248-252.
4. Дубініна М. В. Особливості виявлення та попередження помилок у фінансовій звітності. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4619>.

ГУДИМА Ольга Вікторівна,
*доцент кафедри підприємництва,
менеджменту організацій та логістики
Запорізького національного університету,
кандидат економічних наук*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ключовим визначальним чинником розвитку суспільства та найвпливовішою силою в умовах сучасної світової системи є глобалізація. Нею охоплено всі галузі суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку; з впливом на виробництво товарів і послуг, використання робочої сили, інвестицій та технологій. Саме перетворення людства на єдину структурно-функціональну систему фахівці [1, с. 28-35] характеризують як процес глобалізації. Зараз термін «глобалізація» є найбільш вживаною категорією, який використовується для дослідження й опису сучасних тенденцій розвитку економіки світу.

Розгляд глобальної економіки відбувається як історичний соціально-економічний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, злиття національних ринків у єдиний світовий ринок [2, с. 23].

Суб'єктивна глобалізація відображає ідеологію ринку, зміст і правила якої диктують Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, індустріально розвинуті країни, олігархічні клани. Головними ідеями суб'єктивного глобалізму є: повне розкриття національних економік, фінансової системи, інформаційної сфери всіх країн, які не здатні чинити цьому опір; відміна суверенітету країн на їхні природні ресурси [3, с. 17].

Комплексність дослідження національної економічної системи в умовах глобалізації повинне ґрунтуватися на усвідомленні об'єктивного процесу інтеграції наукового знання. Економічна система – це певним чином складна впорядкована структура соціальних та природних інституцій, яка існує задля досягнення соціально-економічних цілей за допомогою розподілу